

Biblioteka

IN

Urednik izdanja

Tea Jovanović

Naslov originala

David Hewson

THE GARDEN OF ANGELS

Copyright © David Hewson, 2021

Copyright © ovog izdanja *Dereta*, 2021

Dejvid Hjuson

ANĐEOSKI VRT

Prevod sa engleskog
Danko Ješić

 dereta

Wenn die Generation die den Krieg überlebt hat nicht mehr da ist, wird sich zeigen ob wir aus der Geschichte gelernt haben.

Kad generacija koja je preživela rat više ne bude s nama, saznaćemo da li nas je istorija nečemu naučila.

Angela Merkel, 20. jul 2018.

Prvi deo

Mora da sam imao četiri ili pet godina. Nono Paolo mi je čitao priču za laku noć, a bili smo sami nas dvojica u mojoj maloj sobi na drugom spratu, s prednje strane. Bila je to neka istorijska knjiga. Nešto stvarno, pravo, gde je neki čovek, neki drevni kralj ili car, na zalasku svoje vladavine, razmatrao svoja dostignuća i neuspehe, pitao se šta će se dogoditi, ležeći na samrtnoj postelji.

Da li je to bio neki poseban krevet?, pitalo je dete u meni. Neki koji su čuvali samo za tu priliku? Da li bi mogao izbeći smrt ako nikad ne bi legao u njega?

Čitao mi je to zbog osećaja krivice, mislim. Tata je obično bio na putu, u Americi ili Japanu, Rusiji, Francuskoj, da bi prodavao čuveni baršun *Kuće Učelo*. Bilo je to ono što smo radili mi, poslednji tradicionalni tkači u Veneciji. Mama je spakovala svoje stvari i vratila se svojim roditeljima u Englesku. Venecija, izgleda, nije bila po njenom ukusu. Ništa više nego mi. Uskoro je imala novog muža i novu porodicu.

Ne, rekao je deda. Samrtna postelja nije neki poseban krevet. Samo mesto na kojem si kad dođe to vreme. To može biti bilo koji krevet.

Čak i sad, mnogo godina kasnije, mogu da se setim tog kratkotrajnog sveta detinjstva. Zvukova ispod prozora moje uredne spavaće sobice u palati *Kolombina*. Vaporeta i motornih čamaca, lenjih talasa koji nežno zapljuskuju trošnu ciglu i trulo drvo našeg privatnog doka. Kreštanja galebova, lepršanja živahnih golubijih krila. Ponekad čujem nekog gondolijera kako peva odlomke iz opere za turiste. Tu je i poznati miris kanala: dizel i hemikalije, a iza jedva primetan vonj propadanja. To potonje je uvek bilo tu.

„Da li je neko umro u mom krevetu?“

„Potpuno je nov, Niko!“

„Hoću li ja umreti u njemu?“

Nasmejao se, pružio ruku i pomilovao me po kosi. Lice nona Paola je bilo uzano i sivo, istaknutih oštih jagodica, zbog kojih je podsećao na nekakvu prijateljsku oživelu statuu. Imao je ljubazan osmeh, mada je često izgledao iscrpljeno jer je radio sedam dana nedeljno, brinući se o našoj kompaniji i prometnim prodavnicama tkanina.

„Naravno da nećeš. Ovo je dečji krevet. Uskoro ćeš porasti i kupićemo ti drugi. U životu te čeka još mnogo kreveta. Mnogo uzbuđenja. Odrastanje u ovom našem živahnom svetu biće prava avantura. Želiš avanturu, zar ne?“

„Pretpostavljam.“

„Svi dečaci žele avanture.“

„Ali hoću li umreti? Jednog dana?“

Odmahnuo je rukama razdražljivo.

„Taj trenutak je tako daleko da ne moraš da ga se bojiš. Samo misli na... sadašnjost. Ovu nedelju. Subotu, kada će te Kjara voditi na Lido. Možeš da se igraš u pesku. Veslaš. Biće i sladoleda. I druge dece.“

Kjara Veki je bila krupna i žustra žena koja je nekad radila kod nas kao tkalja, a kasnije, kad je moja majka otišla, postala je ključna pomoćnica, dadilja, kuvarica i vodila me je u školu kad nikog drugog nije bilo.

„Ne želim da umreš. Nikad.“

Deda je zatvorio knjigu.

„Previše si umoran za ovo.“

„Nisam... Hoću priču. Još jednu.“

Sagnuo se, poljubio me je u čelo i prošao mi rukom kroz kosu.

„Sve u svoje vreme, mališa.“ Njegovo prijateljsko lice imalo je izraz koji je i dete poput mene moglo da protumači. Sumnja i možda žaljenje. „Mada ne znam da li ćeš mi se zahvaliti za onu koju imam na umu...“

Pre nego što sam stigao išta više da kažem, sagnuo se i ponovo me je poljubio. Zatim je seo na drugi kraj kreveta, uključio televizor i menjao kanale dok nije pronašao neki crtani film.

Jun 1999. Tada sam bio nervozan, kratat petnaestogodišnjak, koji ulazi u privatnu sobu u bolnici *Jovan i Pavle*. Došao je red na mene da sedim kraj kreveta. Toliko sam želeo da sam negde drugde. Na plaži na Lidu, da slušam muziku, trudeći se da radim što i moji vršnjaci. Jurio bih

devojke, kad bih znao kako. Moj otac je bio tako dobar u tome. Činilo se da mi nije preneo svoj talenat.

Najverovatnije bih bio negde sa svojim foto-aparatima, fotografisao divlje močvare Torčela ili dine plaže San Nikolo. Fotografija mi je bila jedini hobi, gotovo opsesija. Deda mi je otvorio račun u jednoj prodavnici foto-aparata kraj Crkve San Đakomo del'Orio. Voleli su me jer sam tu potrošio pravo bogatstvo na foto-aparate, objektivne, filmove i razvijanje. Mada, naravno, ja nisam platio ni novčić.

Svi zidovi su bili beli. Hodnici su odjekivali od koraka i tihih glasova. U grlu mi je zastao miris medicinskih anti-septika. Ili je to možda bio strah. Na jednoj strani sobe, dva duga prozora gledala su na Fondamente Nove i lagunu. Mirna voda se presijavala, lelujući na vrućini kakve obično nema do kraja jula. Teškoj, vlažnoj, zamornoj, ispunjenoj zujećim, ubadajućim insektima.

Čim sam ušao, oborene glave, vidno nevoljan, pretpostavljam, nono Paolo je pokazao na stolicu kraj kreveta. Nikad ga nisam video tako krhkog. Već samo to – bio sam i dalje dete, iako to nisam znao – navelo me je da poželim da istrčim iz te jarko osvetljene ćelije s hemijskim smradom i tim upornim, ujednačenim zujanjem ventilatora na tavanici.

Bilo je teško zamisliti svet bez njega i, budući da sam bio dete, trebalo je izbeći sve teške stvari. Istini za volju, nisam mogao da shvatim kako bi Učelovi mogli da preživi bez njega, koji nadzire dnevno upravljanje našom palatom i malim muškim domaćinstvom koje je sadržala. Bio je naša stena, oslonac za koji sam mislio da će uvek biti tu. Osim što će uskoro, rekli su svi, moj otac, bolničarke,

lekari, Paolo Učelo, patrijarh jedne od najpoznatijih fabrika u Veneciji, uskoro umreti.

„Čujem“, rekao je, glasa slabog ali autoritativnog, „da je bilo nekih problema u školi.“

Istina je bila da sam jedva imao posla s njom. Moj je greh bio jer sam propustio da delam. Suspendovan sam na nedelju dana, uz Mauricija Skamocija, kolovođu, i dva druga dečaka. Nije to bio prvi put da nas je Skamoci uvalio u nevolju i, iskreno, uglavnom sam zbog radoznalosti i straha učestvovao u nekim od njegovih nestašluka. Izbacivanje iz škole, makar i privremeno, bilo je nešto novo.

„Žao mi je“, procedio sam.

„Šta se dogodilo?“

Jedan dečak je zlostavljan. Bio sam tamo, posmatrao. Nisam učestvovao. No nisam se ni umešao.

„Znam da treba da budem kažnjen“, rekao sam. „Jednonedeljna suspenzija...“

„Nema veze.“ Odmahnuo je desnom rukom. Bio je to tako slabašan pokret za čoveka koga sam uvek smatrao jakim i zdravim. „Želeo sam da dođeš i vidiš me, uprkos svemu. Moram nešto da ti pročitam.“

Nono Paolo mi je izgledao kao najviši na svetu kad sam bio mali. Od starosti i bolesti se pogrpio i posiveo. Sad leži na bolničkom krevetu ispod jednog belog čaršava, naslonjen na dva jastuka, s knjigom i bokalom vode na ormariću kraj otvorenog prozora. Napolju je miran deo prolaza Fondamente Nove koji vodi do ogromnog, uglavnom zatvorenog i napuštenog brodogradilišta Arsenal. Pošto je nedelja, taj deo lagune koji vodi prema Muranu je prometan, veslači veslaju po mirnoj površini

vode, vaporeti idu tamo-amo, vraćaju se u grad, idu do Lida.

„Vidiš li to?“, pitao je, pokazujući na prozor.

Malo grobljansko ostrvo San Mikele nalazi se između nas i Murana, zidova ukrašenih šiljatim gotičkim ukrasima. Tu kraj nasipa nalazila se crkvice, otvorena za posetioce, žive i mrtve. To mesto je izgledalo kao mešavina nekog zamka i divovske grobnice.

„I ranije si bio bolestan“, rekao sam mu. „Ozdravićeš. Vратиćeš se kući za nedelju ili dve. Tata mi je to rekao. On...“

„Tvoj otac nije to rekao. Uskoro će me prevesti preko vode u mrtvačkom sanduku.“

Nisam znao šta da kažem.

„Taj dečak koga ste zadirkivali. Ko je on?“

„Nisam ga zadirkivao. Samo sam stajao tamo.“

„I nisi ništa uradio?“

Jedan vaporeto za Lido prošao je kraj prozora. Da je bilo leto i da je raspust, možda bih bio na njemu, sa opremom za plažu u torbi, išao s nekim školskim drugovima na more. S dovoljno novca u džepu da kupim sladoled i sok. Plivali bismo u mirnoj sivoj vodi Jadrana, igrali fudbal, ležali na ležaljicama, možda razgovarali s nekom od strankinja koje odsedaju u hotelima. Mogao bih da zatvorim oči, dopustim da mi sunce greje lice, slušam vokmen koji sam dobio za Božić. Uveče su radile diskoteke i obično sam mogao da ubedim nekoga da mi kupi pivo. Muzika je bila tako glasna da bi ti sve ostalo iščezlo iz glave, i to mi se sviđalo. To je izgledalo kao deo mladosti.

Ili bih samo ubacio nekoliko *nikon* foto-aparata i objektivu u torbu i krenuo sâm u divlje delove lagune. Možda u južno priobalje, u ovo doba godine. Do divlje plaže Ka'Roman na Palestrini. Ili bih otišao sezonskim brodom do Caterea, pored hotela *Čiprijani*, na drugoj obali lagune, do odmarališta *Alberoni*.

Voleo sam da budem s drugim momcima. Uživao sam i u samoći. Možda sam tako odgajen. Ponekad sam se pitao kako bi izgledalo imati brata ili sestru, porodicu, žene, devojke, buku, svađu, život. A ne da smo tu samo ja, tata i nono Paolo, koji je uvek bio zanet poslom. Naši koraci su odjekivali kamenim podovima i stepeništima palate *Kolombina* kao topot usamljenih duhova. Možda bi bilo drugačije da je mama ostala i da sam imao mlađeg brata ili sestru. Ne znam, a nono Paolo mi je uvek govorio kako je besmisleno razmišljati o nečemu što ne možeš da promeniš. Mi smo bili Učelovi, tri generacije muškarača, zarobljenih u toj prašnjavoj palati na Velikom kanalu. Nismo mogli da pobegnemo, ostalo nam je samo dugo čekanje onoga što sledi.

„Rekao sam da mi je žao. Znam da je trebalo da se umešam.“

„Ko je bio on? Žrtva?“

Bilo je to zadirkivanje koje se otelo kontroli. Mauricio je započeo, a onda se priključio njegov neotesani drugar Skaki. Ja sam se samo povukao. Nisam očekivao da će doći do tuče.

„Izvinio sam se.“

„Ko... je... to... bio?“

„Neki dosadni klinac. Amerikanac. Mauricio mu je rekao da mu nije mesto ovde. Razbesneo se zbog toga. Da je samo otišao...”

„Ljudi se razbesne kad im kažeš da im tu nije mesto.”

„Nisam ga ni pipnuo. Samo sam posmatrao.”

„Misliš da te to oslobađa krivice, Niko? Samo si posmatrao. Nisi... udarao.”

„Žao mi je. Neće se ponoviti.”

„Kako se zove? Taj Amerikanac?”

„Karmine. Mauricio kaže da je on jedan od novih Jevreja. Stranaca. Uselili su se u geto kao da im pripada.”

Stresao se.

„Jedan Skamoci se brine zbog geta?”

„Mauricio kaže da je to za nas. Italijane. Ne za njih.”

„Porodica Skamoci je ovde vekovima, Niko. Misle da poseduju svakog. Sve. Taj geto pripada Jevrejima, zar ne? Naterali smo ih da žive tamo, iza zidova. To je prvi geto na svetu. Zatvor. Mesto gde možemo da ih držimo, posmatramo, nateramo ih da rade šta želimo, a onda ih pošaljemo iza tih zidova. Sa žutom zvezdom ili tako nečim na grudima.”

Promrmljao sam: „Sad nije tako.”

Pogled koji mi je uputio mislim da nikad ranije nisam video. U njemu gotovo kao da je bila trunka mržnje.

„Tvoja kazna...”

„Jednonedeljna suspenzija.”

„Uključiće i lekciju iz istorije.” Pružio je ruku i otvorio fioku u ormariću kraj kreveta. „Pogledaj, dečko. To ti je domaći zadatak.”

Unutra je bilo pet koverata, debelih, žućkastih. Svaki označen brojem.

„Ovo je završeno nedugo nakon što ti je baba umrla. Napisao sam prvi deo u tajnosti, znaš. Nikad nisam želeo da ona sazna. O, i pre nego što okriviš svog jevrejskog školskog druga što ti je natovario ovaj teret, najbolje je da ti kažem. To ti je svakako sledovalo. Ovo je priča koju sam čuvao za tebe otkako si bio mali.“

„Šta?“

„Napisao sam je za tebe. Samo za tebe.“

„Zašto ne za tatu?“

Izgledalo je, na tren, da ga je to pitanje zabrinulo. Gotovo izazvalo osećaj krivice.

„Jer je tako kako je. Jednog dana ćeš razumeti. Ili se nadam. Mada koliko dugo...“ Zastao je i razmišljao na tren. „Ne mogu da znam sve. Ima pet delova ove priče. Ponećeš prvi, pročitati ga, a onda se vratiti i razgovaraćemo o tome sutra ujutro. Nakon toga ćeš uzeti sledeći. Radićemo to do kraja ove nedelje. Ne brini. Završićemo do subote. Možeš da provedeš vikend s prijateljima, na plaži, plivajući, ganjajući devojke na Lidu, kako i treba. Izvinjavam se zbog ometanja.“ Opet mu se na licu pojavio taj neobičan izraz. „Sad ili nikad.“

Kad sam počeo da otvaram koverat, njegovi drhtavi prsti, kože zategnute preko žila i kostiju, stisnuli su moje.

„Ne ovde. Nasamo u svojoj sobi u palati *Kolombina*. Tvoj otac ne zna ništa o ovome. Obećaj mi da će ostati tako dok ne čuješ celu priču, a ja napustim ovaj svet. Onda možeš da radiš šta god želiš s tom pričom.“

Naravno da sam mu obećao to.

„Ovo je neispričana priča o tvojoj porodici. Našoj nedavnoj prošlosti. Uglavnom mojoj. Nijedna mračna tajna nije ostala neotkrivena. Nijedna surovost. Nijedna izdaja. Kad...“ Ponovo se nakašljao, ovog puta je to trajalo dugo. „Kad se prolije krv, uvek ostane mrlja.“

Istorija. Mrzeo sam je najviše od svih školskih predmeta. Tako suvoparna, tako dosadna, tako daleka.

„Ne želiš da čuješ to, zar ne?“

„Mislim da je najbolje da tata...“

„To nije za njega! Rekao sam ti! To je za tebe. Nikog drugog. Rođen sam da ispričam ovu priču. A ti si rođen da je čuješ. Ne brini. To je prava avantura. Počinje tokom poslednjeg rata, koji se završio pre samo pedeset četiri godine. *Pedeset četiri godine*. Samo tren za starca kao što sam ja. Čini mi se kao da je to bilo juče. Ti ljudi...“ Glas ga je izdao. „Oni koji su pobedili. Oni koji su izgubili. Oni koji su se našli usred toga ne znajući gde im je mesto.“ Potapšao me je po ramenu. „Oni koji su jednostavno čekali, posmatrali, mislili da ta tama, bol i žrtvovanje nikad neće stići do njih ako ostanu u senci.“

Bio je to nono Paolo. Neko koga sam voleo najviše na svetu. Naravno da ću pročitati to ako on to želi. Uradiću sve što zatraži od mene.

„Ako je to ono što želiš, deda. Polaskan sam.“

Ponovo se zakikota, ovoga puta sumorno.

„Nisi još pročitao to. Uskoro ćeš znati stvari o kojima tvoj otac nema pojma.“ Dodirnuo je nos, osmehnuo se i video sam ponovo ljubaznu osobu koja mi je nekad čitala bajke o Pinokiju i Befani. „Onda ćeš odlučiti šta ćeš

da radiš s tim. To su naše tajne, znaš. Mračne, skrivene. Nema mnogo vremena, Niko. Kreni.“

Kao i obično, palata *Kolombina* je bila prazna. Otac je ponovo bio na poslovnom putu.

Mogao sam da pozovem nekog od školskih drugova i zamolim ga da igramo stoni tenis u sobi za zabavu. Ili da odem do Rijalta, gde se sigurno spremaju za neki muzički program, nekog disk-džokeja, možda i orkestar, za večer. Ili da uzmem foto-aparat i odem do bazilike Santa Marija dela Salute i ponovo fotografišem zalazak sunca, veličanstvenu loptu narandžaste vatre koja pada preko gradskih krovova.

Ali nono Paolo, deda koga sam obožavao, dao mi je zadatak. Uzeo sam bocu oranžade, popeo se dugačkim kamenim stepeništem do svoje sobe s kopcima na prozorima, seo na krevet i upalio lampu.

ŽENA U LAGUNI

Utorak, 30. novembar 1943.

Izašla je iz mutne vode malo posle osam ujutro, golih, modrih ruku, izudaranog belog, voštanog lica, krupnog tela obavijenog morskom travom, uvrnuta kao neka umiruća svetica na jednoj od mnogih mučeničkih fresaka koje su ukrašavale crkvene zidove.

Iznad nestajuće jutarnje izmaglice galebovi su gladno kreštali, osećajući hranu. Paolo Učelo nije detaljno pogledao, ali izgledalo je da su ribe stigle prve. Jako zimsko sunce borilo se da probije maglu. Uspelo je samo da baci vrlo bledu senku zvonika Bazilike San Pjetro preko celog tog prizora u blatu i šljunku. Počeo je da mrzi kreštanje morskih ptica. Pratile su ga svuda.

Činilo se da ratu nema kraja i da je još gore sada otkako su Nemci okupirali grad prethodnog septembra, istog dana kad je kralj, Viktor Emanuel, proglasio primirje s nadolazećim Saveznicima, i pobegao iz Rima u Brindizi sa svojom privremenom vladom. Italija je bila u agoniji, presečena nadvoje, krvava granica protezala se kroz sredinu,

polako se pomerajući na sever. Osvajači su se ukopali duž nemačkih odbrambenih linija koje su opkoračile zemlju od Kampanije do Abruza. Nova „republika“ je rođena, nominalno pod Musolinijevom kontrolom, mada su svi znali da je Berlin glavni. Duče, skriven u Salu, u Lombardiji, na drugom kraju zemlje, bio je tek Hitlerova marioneta, mada se niko nije usuđivao da to kaže. Italijanski vojnici, zbunjeni koga da slušaju, ili bi se priklonili najbližoj strani, ili bi ih Nemci pohapsili i, u nekim slučajevima, poklali. Sve više njih je ostavljalo oružje, bežalo na selo da bi pronašli put do kuće, rizikujući trenutno pogubljenje ako ih uhvate.

Paolo Učelo je pokušao da ignoriše većinu toga. Politiku je, kao i svet uopšte, bilo najbolje izbegavati. Tek je bio napunio osamnaest i bio je stidljiv i mršav, potpuno sâm nakon smrti roditelja, mlad usamljenik koji provodi dane i noći u staroj porodičnoj tkačkoj radionici skrivenoj na rubu četvrti Kastelo, blizu Arsenala. Ipak, morao je da izlazi po hranu, a ovoga puta se priključio redu ljudi koji su čekali za suv, bezukusan hleb u pekari u Ulici Garibaldi. Na povratku kući video je nered u dvorištu crkve na obali. Muškarci koje je poznavao iz obližnjeg brodogradilišta psovali su i plakali dok su gacali kroz šljunčani plićak, gde je plutao leš koji su galebovi povremeno kljucali, dok ih neko ne bi oterao.

Bilo je nemoguće ne gledati to. To jadno, natopljeno stvorenje koje se pojavljuje iz prljave vode male luke bilo je odeveno u pocepanu crvenu haljinu, bez rukava, pocepanu napred i dole, koja se lepila za krupno, nisko telo

kao neki proziran veo. Nije želeo previše da gleda njeno lice, ne kad je shvatio da je poznaje.

Otac Filippo Garcone stajao je na obali, a jad mu se video na licu. Kraj njega je bila Kjara Veki, žena koja je radila za razbojima porodice Učelo otkako je Paolo znao za sebe. Udovica od tridesetak godina, čiji je muž umro negde u ratu. Možda je bio u partizanima, ili je dezertirao iz svoje jedinice. Paolo nije bio siguran i nije se usuđio da pita.

Sveštenik i Kjara su gledali ćutke, što je bilo dobro, jer kraj njih su, na klupi kraj staze, sedela tri nemačka vojnika i jedan muškarac strogog lica u tamnom kaputu, vojnici su držali puške, a civil je pušio cigaretu. Izgledalo je da ih taj leš gotovo ne zanima.

„Rekao sam ti... kažem... to je Izabela!“, povikao je jedan od brodograditelja izvlačeći jadan, natopljen leš na blatnjavu obalu. „O, zaboga...“

Spasioci su gundali iznad leša, jedan od njih, u ribarskom džemperu, pokušavao je da prekrije njene nage udove, sve vreme se krsteći.

Izabela Finci. Žestoka i svadljiva usedelica koja je prodavala povrće na tezgi u Ulici Salicada Santa Đustina, dok policija nije zatvorila tržnicu. Jevrejka. Sada su mogli da prodaju samo svojim sunarodnicima, a Izabela Finci ne bi želela da ima veze s tim, čak i kad bi to mogla sebi da priušti. Dok je Paolo posmatrao, onaj civil je ustao sa klupe, pokazao neku legitimaciju ljudima i razgovarao s njima na brzom venecijanskom. Meštanin, neki policajac,

pretpostavio je, ili nešto slično tome, sudeći po hladnom prijemu koji ga je dočekaao. Taj čovek je delovao opušteno i samouvereno i imao je strogo, lisičje lice, koje je u trenu moglo da se promeni iz osmeha u mrštenje. Rekao je nešto, a onda se vratio na klupu.

Ta Fincijeva je živela u četvrti Kastelo otkako Paolo zna za sebe, a njegovi roditelji su je upadljivo izbegavali. Nije bilo pametno družiti se s Jevrejima, posebno onim svadljivim. Sećao se kako je vikala na njega kad se jednom usudio da ukrade pomorandžu. Možda je imao sedam ili osam godina, i u svakom slučaju je njegova majka odmah platila tu vočku. Novac uvek smiruje takve razmirice, rekla je.

Vreme pre rata izgledalo mu je tako daleko, kao i uspomena koju je imao na porodicu Učelo tad, kad su bili umereno imućni. Majka, otac, sin, bavili su se ručnim tkanjem u maloj radionici u *Anđeoskom vrtu*, samo mostom razdvojeni od ostrva San Pjetro, na putu do Arsenala. Privatno utočište, do kojeg je moguće doći samo preko malog drvenog mosta koji je vodio do jednih vrata visoko u zidu od crvene cigle. Kad sad misli o tome, bilo je to kao da su bili različiti ljudi koji žive u različitom svetu. Sad, jedva dovoljno star da potpisuje ugovore, postao je vlasnik kompanije i njene male kuće, pomoćne zgrade kraj ruševina nečeg što je ranije bilo palata neke bogate venecijanske porodice. Bio je tek malo više od deteta, posebno u očima meštana koji su izbegavali porodicu Učelo godinama. Osim Kjare Veki, ljubazne žene koja je davala sve od sebe da zameni Paolovu mrtvu majku. Ponašala

se prema njemu kao prema detetu. Što nije bio, mada ona to izgleda nije primećivala.

Otkako su nacisti zatvorili tezgu Izabele Finci, ta žena se odala jeftinom vinu i lutala je ulicama, s bocom u ruci, urlajući uvrede na Nemce i italijanske fašiste na koje bi naišla. Jednom prilikom mu se učinilo da ju je čuo kako viče u uličici na drugoj obali. Bila je to opasna navika u ta pogibeljna vremena. Sigurno ju je neko – otac Filippo, možda, uvek željan da zaštiti parohijane, čak i Jevreje – upozorio. Mada ona nije bila žena koja sluša savete, koliko god joj iskreno bili ponuđeni.

Kjara Veki je stajala na obali, prekrštenih ruku, klateći se napred-nazad, širokog lica ozbiljnog i ljutog, gledajući kao uvek u Paola, kao da je znatno starija od njega. Kraj nje je stajao sveštenik u crnoj odeći, koji je odmahivao glavom dok se krstio i mrmljao neku molitvu. Muškarci su dovukli telo sa obale na travu, uplakani i besni. Jedan od vojnika na klupi je zevnuo i pogledao na sat.

Jedan visok, stariji muškarac, ukočenih leđa i ozbiljan, prišao je ožalošćenim ljudima kraj tela. Paolova majka je obožavala stare slike i prenela je ljubav prema njima na svog sina. Vikendom ga je vodila po gradskim galerijama i crkvama, pokazujući mu mnoga platna, neka čuvena, neka jedva poznata. Sad je mogao da se pita koji bi umetnik najbolje ovekovečio ovaj prizor. Možda Belini, ili bi živi i mrtvac pred njim mogli da budu figure na jednom od onih upečatljivih, realističnih prikaza ožalošćenih meštana koje je Tintoreto pravio za oltare posvuda.

Novopridošli je uhvatio sveštenika za ruku, stegao je i rekao, glasno, da ga svi čuju: „Tako mi je žao, prijatelju.“

„Aldo“, promrmljao je Garcone, brišući lice, a onda se rukovao s prijateljem, što je navelo policajca da jetko i nepristojno opsuje.

Paolo je znao ko je Aldo Dijamante i razumeo je zašto se taj policajac ljuti zbog toga što ijedan Venecijanac razgovara s njim. Kad je bio mali i ćutljiv i naizgled bolestan, majka ga je odvela u bolnicu *Jovan i Pavle*. Tamo mu je Dijamante, u belom lekarskom mantilu, sa stetoskopom oko vrata, dao bombonu, posadio ga na stolicu, skinuo mu košulju i pomerao mu hladan metalni disk preko grudi. Bio je to dug pregled, a lekar se izvinio zbog bola koji je Paolo osetio kad mu je uzeo krv. Ali nekoliko dana kasnije, ponovo su otišli u ordinaciju, gde je Paolo bio posađen na stolicu i rečeno mu je da jede povrće i više vežba. On je, tvrdio je Dijamante, osetljivo dete, ne bolešno, samo visoko za svoj uzrast, što je istrošilo nešto od njegove životne snage i učinilo ga pomalo krhkim. Bilo je to retko i možda neželjeno stanje u četvrti Kastelo, mestu fizičkog rada a ne dokoličarenja bolešljive aristokratije iz četvrti San Marko i Dorsoduro. Ali to nije bilo ništa što fizička aktivnost i pojačana ishrana ne mogu da izleče.

Dani starog lekara u bolnici *Jovan i Pavle* bili su završeni. Musolinijevi rasni zakoni nalagali su da jevrejski lekar može da leči samo Jevreje, baš kao što jevrejski prodavac povrća kao što je Izabela Finci može da snabdeva samo svoje sunarodnike. Paolo je čuo da je Jevrejima zabranjeno da stavljaju svoja imena u telefonski imenik, što je sigurno otežalo posao čoveku koji je morao da rešava

hitne slučajeve u bilo koje doba noći ili dana. Umesto da bude lekar, fašističke vlasti zvane Crne brigade – ili bolje rečeno, Nemci koji su ih podržavali – naterale su Dijamantea da postane predsednik gradske jevrejske zajednice, jer je to mesto bilo upražnjeno otkako su trenutnog rabina smestili u pritvor na Lidu, pre nego što su ga deportovali na nepoznato mesto.

Sve to je čuo od Kjare, naravno, u šapatima u pauzi rada na njihova dva razboja. To nisu bile stvari, kazala je, o kojima treba pričati van radionice. Glasine su opasne; uvek je postojao neko spreman da prenese dokone kritike fašista ili nacista vlastima u zamenu za novac, povlastice ili samo zbog neke stare zavade. Mada Paolo nije znao zašto mu je izrekla to upozorenje; on se nije družio ni sa kim, ako je mogao da bira. Kao ni njegovi roditelji. Većina meštana kao da je ignorisala Učelove. Bili su došljaci, nekad imućni, makar u odnosu na njih, sad osiromašeni i beskorisni. Ako bi se baš potrudio, dok je zatvoren u *Andeoskom vrtu*, mogao je gotovo da prevari sebe kako rat ne postoji.

Ali ne sad.

Kjara je odlučno prišla i uhvatila Paola za ruku.

„Ne treba da gledaš ovo“, rekla je tako tihim glasom da je Nemci nisu čuli. „To nije lep prizor. Čeka nas posao, zar ne?“

„Tri zastave. Možemo to da završimo.“

„To je posao, Paolo. Znam da si ožalošćen, ali trebalo je da mi kažeš ranije. Nemamo vremena.“

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Agencija Tekstogradnja

Korektura
Agencija TEA BOOKS

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Lektura i korektura
Agencija Tekstogradnja

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-419-8

Tiraž
1000 primeraka

Beograd, 2022.

Dejvid Hjuson
ANĐEOSKI VRT

Izdavač / Štampa / Plasman: **DERETA doo**, Vladimira Rolovića 94a,
11030 Beograd, tel./faks: 011.23.99.077; 23.99.078, **www.dereta.rs**

KNJIŽARA DERETA, Knez Mihailova 46, Beograd, tel.: 011.26.27.934, 30.33.503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.111-31

ХЈУСОН, Дејвид, 1953–

Андеоски врт / Дејвид Хјусон ; превод са енглеског Данко Јешић. –
1. Деретина издања. - Београд : Дерета, 2022 (Београд : Дерета). – 445 стр. ;
21 см. – (Библиотека Ин / [Дерета, Београд])

Превод дела: The garden of angels / David Hewson. – Тираж 1.000.

ISBN 978-86-6457-419-8

COBISS.SR-ID 56696585